which contains elements compare achievements with the achievements of the children of others, their own previous achievements in this or in other activities, contributes most to the development of skills. We have identified some trends in the development of abilities of primary school pupils. This trend ofparadoxical inconsistency of reference persons, tendency to a denial of reference and the tendency to avoid open appreciation.Children compare their achievements with the results of their classmates, trying to imitate the best students to compete with them for primacy. Parents and relatives are often outside the circle of people, who appreciated these skills and satisfy the need for recognition. Children do not allow classmatesobserve the process ofwork, do not want to show what result they have got. Pupils are afraid of competition. They expect that other children do not appreciate their achievements, and try to imitatetheir methods of fulfillment of activity and gain supremacy. Children avoid open appreciation from teacher to avoid envy and regulatory pressure of classmate. There is lack ofmutual appreciation of the achievements of elementary school students in learning activities. The support of valueswill help to develop the abilities of elementary school pupils. We understand the need to teach the younger pupils to appreciate each other's achievements. Then you create an environment with a high level of cultural appreciation of achievements.

Keywords: primary school age, abilities, reflection, social environment.

Подано до редакції 24.04.2014

УДК 371.134(477)+37.013.42

І. М. Палько

ЦЕНТР МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ РЕСУРС ЩОДО ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ У СТУДЕНТІВ

У статті з'ясовано поняття «міжкультурна толерантність», проаналізовано останні дослідження щодо даної теми; обґрунтовано доцільність поєднання навчального процесу з позанавчальною діяльністю студентів (науково-дослідна, виховна, волонтерська види діяльності), зокрема, її презентовано на прикладі діяльності Центру міжкультурної толерантності ЖДУ ім. І.Франка. Крім того, описані основні напрацювання Центру, в яких втілюється загальна мета роботи Центру міжкультурної толерантності.

Ключові слова: *міжкультурна толерантність, формування міжкультурної толерантності, Центр міжкультурної толерантності ЖДУ ім. І.Франка, форум-театр, «Жива бібліотека».*

Постановка проблеми. Сьогодні ми все більше говоримо про те, що толерантність – це не тільки характерна якість для всіх сфер життя людини, але і результат формування систем відносин суспільства та самої людини: універсальний спосіб життєдіяльності людини та продукт діалогу культур [5, с. 11—12]. Проте проблему формування толерантності особистості потрібно розглядати як комплексну соціальну проблему, що може бути вирішена за умови дотримання в суспільстві наступних загальних принципів та умов: створення можливостей для реалізації шанобливого ставлення до представників інших національностей і груп; мотивування молоді, населення до знайомства з традиціями, культурою, історією свого народу; підготовка достатньої кількості фахівців, які мають відповідну культуру педагогічної толерантності; створення можливостей для отримання національної та релігійної освіти для кожного народу; створення і функціонування національно-культурних, релігійних і інших організацій; підтримка державою національно-культурних ініціатив; створення умов відсутності тиску з боку міжнародних, національних і релігійних організацій [2, с. 118] тощо. Особливу значимість толерантність набуває у соціальній сфері, тому що вона визначається як головний спосіб діяльності, як важлива особистісно-професійна якість майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної діяльності яких відбувається взаємодія з «клієнтами» соціально-педагогічної діяльності; якщо ця взаємодія пронизана толерантністю, то формується спільність відчуттів, настроїв, думок, поглядів, досягається взаєморозуміння [5, с. 11—12].

Проте проблема формування толерантності залишається однією з ключових проблем педагогічної теорії і практики. І хоч ВНЗ є тією установою, де відбувається професійна підготовка майбутніх фахівців, закладаються аксіологічні засади світосприйняття та принципи професійної діяльності, саме ВНЗ повинна належати вирішальна роль у процесі формування толерантності студентів, але аналіз системи професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів показав, що освітній процес спрямований на оволодіння студентом знаннями з конкретних предметів, а формуванню особистісно-професійних якостей відводиться другорядне місце в цілісній системі професійної підготовки. Незважаючи на вивченість різних аспектів толерантності, маловивченими залишаються питання формування толерантності як важливого особистісно-

професійної якості майбутніх соціальних педагогів [5, с. 4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що міжкультурна толерантність і процес її формування досить повно представлені в роботах М.В. Бєлозьорової, Є.В. Головинської, А.П. Садохина, Л.Р. Слобожанської, С.Г. Тер-Мінасової, Г.Р. Фарштахової, Ю.С. Яценко та ін. У роботах А.Г. Асмолова, Е.К. Бистрицького, Н.А. Карякіної, І.І. Лейфа, Г.Л. Олех, В.Ф. Петренко, В.А. Тишкова, М.В. Шугурова міжкультурна толерантність трактується як здатність створювати психологічну установку на безконфліктне спілкування, на активний процес «занурення» в чужу культуру та резонансного знаходження в ній свого власного бачення світу. Н.Л. Іванова доповнює ці якості ще однією, що складає «ансамбль» міжкультурної толерантності: на її думку, це – відкритість чи готовність до інновацій будь-якого рівня, до незнайомих культурних норм і принципів [4, с. 6—16]. Що стосується досліджень із питань освітніх стратегій формування толерантності особистості, в тому числі міжкультурної, вони представляються також різноплановими: від глобальної «доктрини толерантності» Б.С. Гершунського й «ідеології консолідації суспільства» А.Г. Асмолова до проектної технології W. Kilpatric та окремих експериментальних методик педагогів-практиків (Е.П. Соколова, О.М. Утєхіна, А.О. Наслєдова). Серед зарубіжних учених у галузі толерантного виховання відомі імена D. Dinkmeyer, Г.Д. Мак Кейма (представники «дієвого виховання», концепція якого будується на «впевненою комунікації дорослого при вирішенні проблемних відносин з дітьми»), A. Maslow (вчення про самоактуалізовану особистість, де завдання вихователя – створити толерантну, довірчу атмосферу, сприяє дитині виявити те, що в ньому закладено, потім реалізувати свій потенціал в діяльності), C.R. Rogers (психотерапевтична педагогіка, що диктує безумовне прийняття, емпатійне розуміння і «конгруентність» педагога стосовно вихованця – «відчуваючим і свідомим людським істотам »), С. Френе (система-школа морального виховання особистості), S.R. Maddi (екзистенційний підхід у педагогіці, при якому умовою розвитку особистості вихованця є різноманітна соціальне середовище і внутрішньо вільний, активний, переборов свої суперечності і страхи педагог), Б.Е. Ріердон (концепція з толерантного навчання в школі, розвитку толерантності у педагогів і дітей) [3, с. 4-5].

Виклад основного матеріалу дослідження. Підкреслимо, що однією з головних вимог сучасної вищої освіти є поєднання навчального процесу з позанавчальною діяльністю студентів. Адже позанавчальна робота є невід′ємною частиною особистісного зростання майбутнього соціального педагога, що сприяє удосконаленню професійно-педагогічної культури, розвитку професійно важливих якостей в особистісному становленню майбутніх соціальних педагогів та виробленню власної педагогічної позиції [1, с. 282]. Крім того, зазначимо, що формування міжкультурної толерантності майбутніх соціальних педагогів – це спеціально організований поетапний педагогічний процес, спрямований на розвиток наявних і формування нових якостей особистості, який характеризується переходом знань про толерантність зі сфери об'єктивного знання в особистісну смислову сферу. Ґрунтуючись на вищезазначеному, зробимо висновок, що в нашому випадку прикладом такого «поєднання навчального процесу з позанавчальною діяльністю», у контексті формування толерантності, може бути Центр міжкультурної толерантності Студентської соціальної служби Житомирського державного університету.

Мета статті: обґрунтувати модель позанавчальної діяльності з реалізації ідеї формування міжкультурної толерантності (на прикладі Центру міжкультурної толерантності ЖДУ ім. І.Франка).

Окреслимо категорійне поле поняття «міжкультурна толерантність». У педагогічному смислі міжкультурна толерантність розуміється як ціннісне відношення особистості до ментальної інакшості Іншого, що виражається у визнанні, прийнятті, розумінні особистістю представників інших культур. Визнання – це здатність бачити в людині іншої культури носія інших цінностей, нових поглядів, іншого способу життя, а також розуміння його права бути іншим. Прийняття – це позитивне ставлення до його інакшості. Розуміння – це здатність поглянути на світ його очима, з його точки зору. Міжкультурна толерантність відображає стан світогляду особистості, так як тільки світоглядна, ментальна основа здатні адекватно передавати тип стосунків, який необхідний в ситуації «зустрічі культур» [3, с. 13—14]. Підкреслимо, що міжкультурна толерантність соціального педагога – це особистісне утворення, особистісно-професійна якість, синтез духовно-моральних та етичних основ, соціальної відповідальності, здатності прийняти норми, цінності об'єкта соціальної роботи в процесі взаємодії з ним у рамках нормативно-рольової моделі поведінки в полікультурному середовищі, яка визначає ефективне взаємовідношення з «клієнтом» і включає в себе ціннісні характеристики професіонала.

Ми вже зазначали про поєднання навчального процесу з позанавчальною діяльністю студентів, тому серед видів позанавчальної роботи, що сприяють формуванню професійно-педагогічної культури майбутніх соціальних педагогів, можна виокремити такі: 1. науково-дослідна робота, що здійснюється у межах студентського наукового товариства. Це проведення досліджень із соціально-педагогічних проблем із подальшою публікацією наукових статей у фахових виданнях, тез доповідей на наукових, науково-методичних, науково-практичних конференціях; підготовка та представлення наукових робіт на міжнародних, всеукраїнських, регіональних і місцевих конкурсах; участь в олімпіадах, наукових брейн-рингах,

дебатах; участь у роботі наукових гуртків, проблемних групах; проведення науково-дослідних проектів, круглих столів; 2. виховна робота – проведення заходів, спрямованих на реалізацію завдань виховання; 3. волонтерська робота – участь в організації громадських заходів освітньо-виховних, просвітницьких, екологічних, благодійних, культурно-розважальних, мистецьких тощо) [1, с. 283]. Ми поділяємо думку О. Гомонюк щодо вищенаведених позицій відносно видів позанавчальної діяльності, які сприяють формуванню професійно-педагогічної культури майбутніх соціальних педагогів, та вважаємо, що їх успішний взаємозв'язок яскраво представлено у даній роботі на прикладі діяльності Центру міжкультурної толерантності при Студентській соціальній службі для молоді Житомирського державного університету імені Івана Франка (надалі – Центр).

«Формування толерантності до представників етнічних та меншинних груп населення через просвіту студентської молоді» (2010/2011 н.р.)	«До толерантного суспільства через інформаційно-освітні кампанії для студентської молоді» (2011/2012 н.р.)
Ціль — підвищення рівня обізнаності громадськості щодо питань толерантності до представників етнічних та меншинних груп населення шляхом організації неформальної освіти для студентської молоді	Ціль — підвищення рівня обізнаності студентської молоді щодо питань міжкультурної різноманітності та толерантності до представників етнічних та меншинних груп населення шляхом проведення інформаційно-освітніх кампаній для студентів вищих навчальних закладів м. Житомира
Види роботи: дослідження рівня міжкультурної толерантності серед студентської молоді ЖДУ, тренінгові програма, інтерактивна вистава та участь в інтерактивних фестивалях; дискусійний відеоклуб, відео- і бібліотеки; прес-конференції, публікація методичних рекомендацій та ін.	Види роботи: створення та показ публіцистичної вистави на дану тематику, Інформаційно-просвітницькі кампанії у ВНЗ м. Житомира; поява та діяльність Центру міжкультурної толерантності (тренінгові програма, дискусійний відеоклуб), конкурс есе, прес-конференції, публікація методичного посібника та ін.
За 18 місяців реалізації проектів було охоплено загалом 2356 осіб (1552 — на І етапі проекту, 804 — на ІІ етапі проекту). Серед них: жінки — 1688 (1125 і 563), чоловіки — 668 (427 і 241). Студенти — 2131 (1418 і 713) і викладачі — 201 (55 і 156). НГО — 52. ЗМІ — 16. Представники етнічних меншинних груп населення — 141 особа (44 і 101).	

Центр міжкультурної толерантності створено 27 січня 2012 р. з метою теоретичного обґрунтування, експериментальної перевірки, апробації та популяризації науково-методичних, просвітницьких програм із проблем міжкультурної толерантності тощо. Центр є спадкоємцем традицій, започаткованих Студентською соціальною службою для молоді (Служба діє з 2003 р.) та став логічним продовженням першого етапу проекту кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності Житомирського державного університету імені Івана Франка, Житомирської обласної Асоціації фахівців соціальної сфери за підтримки Американської асоціації юристів (Ініціатива з верховенства права (ABA/ ROLI), а саме: проекту «Формування толерантності до представників етнічних та меншинних груп населення через просвіту студентської молоді» (2010/2011 н.р.), що отримав продовження в другому його етапі – проекті «До толерантного суспільства через інформаційно-освітні кампанії для студентської молоді» (2011/2012 н.р.).

Основними завданнями діяльності Центру є: ініціювання, координація та проведення науково-дослідницьких програм соціально-педагогічного та міжгалузевого характеру в площині теми толерантності; допомога в проведенні теоретичних та експериментальних досліджень у межах компетентності Центру; створення інформаційних ресурсів із вищезгаданої проблематики для учасників освітнього процесу; розробка та сприяння впровадженню навчальних курсів, спецкурсів з теми толерантності у сферу освіти та соціального захисту населення; організація та проведення науково-методичних семінарів, конференцій, «круглих столів», тренінгових програм і засідань дискусійного клубу для суб'єктів формування міжкультурної толерантності; залучення молоді до участі у культурних акціях, які відповідають меті діяльності Центру; реалізація інших завдань відповідно до мети діяльності Центру.

Основними напрямками діяльності Центру є: координування програм із проблематики міжкультурної толерантності в соціально-педагогічних і міжгалузевих дослідженнях; створення інформаційних ресурсів щодо поширення досвіду результатів діяльності Центру; популяризація ідей та наукових здобутків Центру у мас-медіа та в мережі Інтернет; залучення до науково-дослідної діяльності викладачів та студентів університету; взаємодія з науковими центрами, молодіжними рухами, національно-культурними товариствами, громадськими організаціями, які об'єднують представників національних меншин, громадами національних меншин тощо; проведення консультативної діяльності з науково-практичних проблем реалізації ідей міжкультурної толерантності; залучення учнівської, студентської молоді та громадських ініціатив до участі в науково-дослідницькій діяльності Центру. При Центрі діє Школа міжкульту-

рної толерантності, дискусійний відеоклуб, Соціально-інтерактивний «Театр життя».

Для якісної реалізації програми діяльності Центру та орієнтації на потреби цільової аудиторії було проведено опитування серед студентів / студенток із метою визначення рівня міжкультурної толерантності. Отримані результати дозволили сформулювати головний методологічний підхід превентивних заходів, наприклад, використання групових інтерактивних акцій, що сприяє постійному зворотному зв'язку з аудиторією.

Загальна мета ЦМКТ досягається різними видами діяльності, що реалізовані в наступних напрацюваннях:

— введено спецкурс «Основи міжкультурної толерантності» (36 год) з метою підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів у галузі соціальної педагогіки завдяки оволодінню теоретико-методичними знаннями педагогіки толерантності та формування пізнавального інтересу до змісту навчального предмету; формування теоретичних уявлень про зміст міжкультурної толерантності як феномена та формування навичок діагностики толерантності (для студентів І курсу, спеціальності «Соціальна педагогіка») (2011-2012 н.р.). Крім того, питання, що пов'язані з темою міжкультурної толерантності включені до соціогуманітарних, фахових та психолого-педагогічних дисциплін; у програму педагогічних і виробничих практик внесенні завдання з урахуванням питань толерантності (завдання, які передбачають діагностику сформованості міжкультурної толерантності та підготовку, проведення тематичних виховних заходів);

— систематично проводяться сертифіковані освітні тренінгові програми для студентів (Освітня тренінгова сертифікована програма, яка складається з п'яти восьми годинних тренінгів за наступними темами (2010/2013 рр.): «Толерантність. Когнітивно-орієнтований тренінг толерантності. Профілактика ксенофобії», «Міжкультурна взаємодія та етнічні стереотипи. Профілактика упереджень, стереотипів та дискримінації щодо представників інших культур», «Міжкультурна комунікація та компетентність. Вербальна і невербальна комунікація», «Конфліктологія. Навчання конструктивним способам виходу з конфліктних ситуацій, вираженню своїх почуттів і переживань без конфліктів та насильства», «Толерантність як складова педагогічної культури і педагогічної компетентності вчителя. Відповідність принципів виховання толерантності принципам педагогіки ненасильства-педагогіки співробітництва»); а також Освітня тренінгова сертифікована програма з шести тренінгів у рамках діяльності Школи міжкультурної толерантності – «Формування міжкультурної толерантності через неформальну освіту студентської молоді» (2013/2014 рр.): «Толерантність: межі толерантності. Профілактика упереджень, стереотипів та дискримінації щодо представників інших культур», «Міжкультурна комунікація і компетенція. Вербальна і невербальна комунікація», «Голокост: робота з документацією», «Права людини як підґрунтя формування толерантності. Формування громадянського суспільства», «Поїздка закордон: ризики, виклики, права, обов′язки. Міжкультурна комунікація. Обмін досвідом з представниками Корпуса миру», «Методика проведення тренінгів формування міжкультурної толерантності»);по завершенню тренігової програми для перевірки практичних навичок сформованості міжкультурної толерантності проводиться квест та відбувається урочисте вручення сертифікатів;

— у 2011-2012 рр. проведено Інформаційно-просвітницькі кампанії у ВНЗ м. Житомира (Житомирський державний університет ім. І.Франка (ЖДУ); Житомирський інститут медсестринства (ЖІМ); Університет «Україна», Житомирський економіко-гуманітарний інститут; Житомирський державний технологічний університет; Житомирський інститут Міжрегіональної академії управління персоналом). Інформаційно-просвітницька кампанія складалася з декількох елементів: інтерактивна вистава Соціально-інтерактивного «Театру життя» (виступ – близько 20 хвилин та включає кілька епізодів з теми міжкультурної толерантності та протидії дискримінації серед національних та меншинних груп населення). Крім того, фасилітаторами були запропоновані глядачам для рефлексії рольові ігри, а також була зініційована дискусія. До того, як почнеться вистава, учасників просять записувати питання, які можуть з'явитися під час інтерактивної вистави для того, щоб вони могли обговорити їх пізніше. Подальша дискусія має проходити в максимально дружніх обставинах. Звертаючись до проблеми зростання випадків ксенофобії та расизму в країні, додана ще одна частина – міні-лекція-консультація студента-волонтера Юридичної клініки ЖДУ ім. І.Франка, в якій пояснюється юридичні аспекти та дії у разі випадків насильства, або переслідування представників етнічних та меншинних груп населення, яким чином та де можна отримати правову допомогу;

— систематично проводяться засідання дискусійного відеоклубу, метою якого є започаткування ефективного та активного діалогу щодо обговорення проблем толерантності в українському суспільстві (приклади матеріалів, запропонованих для роботи: «Внук Гагаріна (космонавта)» (Росія, 2007), Режисер: А.Панін, Т. Владімірцева), «Мене звати Кхан» (Індія, 2010), Режисер: Каран Джохар), «Письменники свободи» (США, Германія, 2007), Режисер: Р. ЛаГравенес), «Американська історія Х» (США, 1998), Режисер: Т.Кей), «Втеча з Шоушенка» (США, 1994), Режисер: Ф. Дарабонт), «Submission» (США, 1995), Режисер: Б.ДельТоро), «Конфликт (Спички)» (СССР, 1983), Режисер: Г.Бардін), «Balance» (Німеччина, 1989), Режисер: К. Лауенштейн, В. Лауенштейн);

— регулярно проводяться майстер-класи: «Форум-театр як методика інтерактивної роботи щодо

формування міжкультурної толерантності» (сутність методики форум-театру полягає в пошуку в рамках запропонованої вистави – разом з учасниками – шляхів вирішення проблеми чи виходу зі складної життєвої ситуації), по роботі з документами (на прикладі Голокосту) та ін.;

— регулярно проводиться культурно-просвітницький захід «Жива бібліотека» (концепцію заходу адаптовано Представництвом МОМ в Україні з моделі, запропонованої Датською громадською неурядовою організацією «Зупини насилля» («Stop the Violence») у 2000 р.) – це інтерактивний захід, що надає людський вимір ідеї полікультурності, оскільки сприяє початку спілкування між людьми, які походять з різних соціально-етнічних контекстів (в Центрі – це обмін культурним досвідом між представниками України, Туркменії, Італії та ін.);

— тема міжкультурної толерантності та протидії всім формам дискримінації представлена творчими набутками Соціально-інтерактивного «Театру життя», діяльність якого спрямована на привернення уваги широкого загалу до проблем негативних явищ, обравши орієнтир на здоровий спосіб життя, розвиток творчого потенціалу молоді та волонтерської діяльності, проблем формування міжкультурної толерантності зокрема; Соціально-інтерактивним «Театром життя» створено та відзнято публіцистичну виставу («Я не люблю.., або…»), що присвячена висвітленню теми міжкультурної толерантності, протидії дискримінації (для відеотеки Центру);

— Соціально-інтерактивний «Театр життя» з виставами «Я не люблю.., або…» (2011) та «Трикутник» (2012), що присвячені висвітленню теми міжкультурної толерантності, протидії дискримінації та тероризму став учасником IV та V Міських фестивалів інтерактивних театрів «Ми обираємо майбутнє»;

— Центр разом з Соціально-інтерактивним «Театром життя» Житомирського державного університету імені Івана Франка за підтримки Управління культури Житомирської облдержадміністрації, Управління освіти і науки Житомирської облдержадміністрації, Департаменту сім'ї, молоді та спорту Житомирської облдержадміністрації, Житомирського обласного осередку «Асоціації трудових об'єднань молоді України» став ініціатором проведення Першого обласного фестивалю інтерактивних театрів «Об'єктивНА реальність» (24.04.2013 р.), де були представлені теми, пов'язані з протидією дискримінації та дотична проблематика до теми толерантності;

— створено сторінку міжкультурної толерантності на сайті Житомирського державного університету імені Івана Франка (https://vk.com/tolerancezt, http://sssm.zu.edu.ua/index.html);

— при Центрі укомплектовується тематична бібліотека та відеотека, з метою забезпечення учасників освітнього процесу інформаційними ресурсами;

— видано методичні рекомендації «Методика організації неформальної освіти студентів із питань міжкультурної толерантності» та методичний посібник для громадських організацій та студентських об'єднань «Допомога потерпілим від проявів ксенофобії, расової та етнічної дискримінації».

— проведено конкурс студентського есе «Я — у мультикультурному суспільстві» (на розгляд журі конкурсу були подані близько 80 есе (2012 р.), результати конкурсу есе, підсумки реалізованих проектів та перспективи подальшої діяльності Центру були представлені на Панельній дискусії «До толерантного суспільства через неформальну освіту молоді» (2012 р.), а також здійснюється поширення знань шляхом участі у міжнародних, всеукраїнських, обласних семінарах, конференціях, у тому числі присвячених питанням формування толерантності та протидії дискримінації.

Підкреслимо, що сьогодні Центр міжкультурної толерантності ЖДУ долучився до Національного комітету кампанії «Рух проти ненависті» загальноєвропейської кампанії «No Hate Speech Movement» в Україні, що передбачає співпрацю у різних напрямках, зокрема – просвітницькому, освітньому, посередницькому, он-лайн діяльності та моніторингах і дослідженнях.

Центр діє на громадських засадах, тому вся його діяльність основана на волонтерстві як єдиному способі організувати ефективну діяльність, що характеризується добровільністю, соціальною спрямованістю, інноваційністю, активною громадською позицією учасників тощо. Крім того, це є третім задекларованим нами видом позанавчальної діяльності (поруч з науково-дослідною та виховною роботою), що сприяє формуванню професійно-педагогічної культури майбутніх соціальних педагогів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналізуючи діяльність Центру міжкультурною толерантності, зазначимо: на мікрорівні в результаті діяльності формується імідж ВНЗ та Центру зокрема, крім того, волонтери-активісти підвищують рівень кваліфікації та забувають нові знання, уміння та навички; на мезорівні громада отримує користь від реалізації локальних проектів, а просвітницька та превентивна діяльність Центру позитивно впливає на формування громадянського суспільства. Відбувається поширення ідей протидії дискримінації та насильству на макрорівні за рахунок поширення ідей, виявлення громадянських позиції та включення в діяльність всеукраїнських кампаній та проектів. Практика свідчить, що співпраця соціально орієнтованих громадських організацій та вищих навчальних закладів стає підґрунтям для створення новітніх соціальних технологій, а долучаючись до діяльності громадських організацій студентська молодь виступає і бенефіціарами соціальної роботи, і тими, хто надає соціальні послуги. Ця концепція була використана під час створення моделі неформальної освіти студентів щодо формування міжкультурної толерантності.

Підкреслюємо важливість неформальної освіти студентської молоді щодо формування міжкультурної толерантності, проте це тільки перший аспект, адже це відбувається в контексті професійної підготовки до діяльності в соціальній сфері, але зазначимо, що другим аспектом є те, яким чином, якими формами, методами та засобами вже підготовлені фахівці (соціальні педагоги) формува-

тимуть міжкультурну толерантність у своїх вихованців, що і є перспективною позицією подальших розвідок у даному напрямку тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гомонюк О. М. Формування професійно-педагогічної культури майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах : [монографія] / О. М. Гомонюк. — Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2011. — 399 с.

2. Грива О. А. Толерантність молоді в полікультурному середовищі : [монографія] / О. А. Грива. — К.: Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2007. — 275 с.

3. Маннанова М. А. Воспитание межкультурной толерантности студентов университета в лингвистическом образовании : автореф. дис. на соиск. учен. степ. к.п.н. : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / М. А. Маннанова. — Оренбург, 2010. — 23 с.

4. Таруми М. П. Воспитание межкультурной толерантности у школьников в Японии : автореф. дис. на соиск. учен. степ. к.п.н. : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / М. П. Таруми. — Санкт-Петербург : Рос. гос. пед. ун-т им. А. И. Герцена, 2012. — 27 с.

5. Третьякова Т. В. Формирование толерантности будущих социальных педагогов в высшем учебном заведении : этнопедагогический подход: автореферат диссертации на соискание ученой степени к.п.н. : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Т. В. Третьякова. — Хабаровск : Амур. гос. ун-т, 2011. — 25 с.

REFERENCES

1. Homoniuk, O.M. (2011). *Formuvannia profesiino-pedahohichnoi kultury maibutnikh sotsialnykh pedahohiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh [Formation of professional and pedagogical culture of future social workers in higher education]*. Vinnytsia: TOV «Firma «Planer» [in Ukrainian].

2. Hryva, O.A. (2007). *Tolerantnist molodi v polikulturnomu seredovyshchi [Tolerance of youth in a multicultural environment]*. Kyiv: Natsionalnyi pedahohichnyi un-t im. M.P. Drahomanova [in Ukrainian].

3. Mannanova, M.A. (2010). *Vospitaniie mezhkulturnoi tolerantnosti studentov universiteta v linhvisticheskom obrazovanii [Intercultural tolerance education of university students in linguistic education]*.Extended abstract of candidate`s thesis. Orenburh [in Russian].

4. Tarumy, M.P. (2012). *Vospytaniie mezhkulturnoi tolerantnosti u shkolnikov v Yaponii[Parenting intercultural tolerance among schoolchildren in Japan]*. Extended abstract of candidate`s thesis. Sankt-Peterburh: Ros. hos. ped. un-t im. A. Y. Hertsena [in Russian].

5. Tretiakova, T.B. (2011). *Formirovaniie tolerantnosti budushchikh sotsyalnykh pedahohov v vysshem uchebnom zavedenii: etnopedahohicheskii podkhod [Formation of tolerance future social teachers in higher education: ethnopedagogical hike]*. Extended abstract of candidate`s thesis. Khabarovsk: Amur. hos. un-t [in Russian].

И. Н. Палько

ЦЕНТР МЕЖКУЛЬТУРНОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ КАК ИННОВАЦИОННЫЙ РЕСУРС ПО ФОРМИРОВАНИЮ ГРАЖДАНСКОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ

В статье установлено понятие «межкультурная толерантность», проанализированы последние исследования по данной теме; обоснована целесообразность сочетания учебного процесса с внеучебной деятельностью студентов (научно-исследовательская, воспитательная, волонтерская виды деятельности), в частности, она представлена на примере деятельности Центра межкультурной толерантности ЖГУ им. И. Франко. Кроме того, описаны основные наработки Центра, в которых воплощается общая цель работы Центра межкультурной толерантности.

Ключевые слова: межкультурная толерантность, формирования межкультурной толерантности, Центр межкультурной толерантности ЖГУ им. И.Франко, форум-театр, «Живаябиблиотека».

I. M. Palko

CENTER OF INTERCULTURAL TOLERANCE AS INNOVATION RESOURCE OF FORMATION OF THE CIVIC CULTURE OF STUDENTS

The article defines the definition «intercultural tolerance» as a personal-professional quality of future social workers and key aspects of its formation and also presents the analysis of the recent research on the designated topic. In this article as well explained the expediency of combining the learning process of students extracurricular activities (research, educational, volunteer activities). Additionally, the article describes the main achievements of the Centre, which embody the overall goal of the Center of Intercultural Tolerance (special course «Fundamentals of Intercultural Tolerance» certified educational training programs for students, information campaign in Zhytomyr State University named after Ivan Franko, discussion Videoclub, cultural and educational event «Life Library» workshops, forum theater, creative achievements of social and interactive «Theater of life» and the

first regional festival of interactive theater «Objective reality», etc.). In addition, the Center has joined the National Committee campaign «No Hate Speech Movement» in Ukraine. As a result of activity of the Center has formed its image and the University, in addition, volunteers-activists improve the level of skills and acquire new knowledge and skills; community takes advantage of the implementation of local projects. As well educational and preventive activities of the Centre has a positive effect on the formation of civil society. Practice shows that the cooperation of socially oriented NGOs and universities becomes the basis for creation of new social technologies. Student youth, thatinvolved to the activities of NGO at the same time become beneficiaries of social work and those who provide the social services. This concept has been used to create a model of informal education of students to form intercultural tolerance.Dissemination of ideas struggle against discrimination and violence through the adoption of ideas that identify civic position and inclusion in the work of national campaigns and projects.

Keywords: intercultural tolerance, intercultural tolerance formation, Center for Intercultural Tolerance, forum theater, «Life Library».

Подано до редакції 28.04.2014